10.11.2021

Eduskunta
Tarkastusvaliokunta

trv@eduskunta.fi

Asia: Valtiontalouden tarkastusviraston vuosikertomus eduskunnalle 2021, K 20/2021 vp

Aihe: Koronapandemian johdosta myönnetyt suorat yritystuet

Valtiokonttorin lausunto koskien Valtiontalouden tarkastusviraston vuosikertomusta eduskunnalle 2021 (K 20/2021 vp) – koronapandemian johdosta myönnetyt suorat yritystuet

Eduskunnan tarkastusvaliokunta on pyytänyt Valtiokonttorin lausuntoa Valtiontalouden tarkastusviraston vuosikertomuksesta eduskunnalle 2021 (K 20/2021 vp) aiheena koronapandemian johdosta myönnetyt suorat yritystuet. Tämän vuoksi Valtiokonttori lausuu seuraavaa:

Yleistä:

Koronapandemian alkuvaiheessa kehitettiin nopeassa tahdissa useita tukijärjestelmiä lieventämään poikkeuksellisen tilanteen yrityksille aiheuttamia vaikeuksia. Valtiokonttori sai keväällä 2020 tehtäväkseen yhteistyössä työ- ja elinkeinoministeriön sekä valtionvarainministeriön kanssa valmistella tukimuoto yrityksille, joka vastaisi kyseisenä ajankohtana yrityksille aiheutuneisiin äkillisiin talousvaikeuksiin, vähentäisi konkurssiin ajautuvien yritysten määrää ja turvaisi siten yritysten toiminnan jatkuvuutta epävarmassa tilanteessa. Tukimuodon tavoitteeksi asetettiin toimialariippumattomuus (*yleinen kustannustuki*) ja tuen nopean maksatuksen varmistava käsittelyprosessin sujuvuus. Tuen tuli kohdentua meneillään olleita häiriötukia (*kehittämistuet*) paremmin yritysten akuutin kassakriisin lieventämiseksi yritysten kiinteiden kulujen kattamiseen. Tuen harkinnanvaraiset elementit pyrittiin minimoimaan.

Kustannustuen myöntämisen kriteereillä varmistettiin tuen tehokas toimeenpano. Tukea myönnettiin yritysten kiinteisiin kustannuksiin sekä palkkakuluihin yrityksen koronapandemian aiheuttaman liikevaihdon aleneman perusteella. Valtiokonttori toteaa, että myöntökriteeristön voidaan katsoa ohjanneen tuen kohdentumista pandemiasta kaikkein eniten kärsineille toimialoille ja yrityksille melko onnistuneesti sekä vähentäneen päällekkäisten tukien myöntämistä yrityksille. Tuen myöntämisen perusteena käytettyjen tietojen luotettavuutta varmennettiin osaltaan hyödyntämällä myöntöprosessissa mahdollisimman paljon eri

Valtiokonttori
Statskontoret
State Treasury

Sörnäisten rantatie 13, Helsinki, PL 14, 00054 VALTIOKONTTORI
Puh. 0295 50 2000, Faksi 0295 50 3333, www.valtiokonttori.fi

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/fi/document-check/84a23cb7-8d6e-49dd-a9dc-2860c35e695a
VISMA Sign
www.vismasign.com

viranomaislähteistä, kuten Verohallinnolta saatavia tietoja. Pandemian vaikutukset yksittäisillä toimialoilla jäivät kuitenkin varsin lyhytaikaisiksi. Tuen tarkoituksenmukaista kohdentuvuutta voidaankin Valtiokonttorin käsityksen mukaan edelleen parantaa erityisesti sovellettavaa tarkastelujaksoa pidentämällä, jolloin yksittäisten poikkeavien ajanjaksojen merkitys esimerkiksi yrityksen liikevaihtoon vähenee. Kustannustuen myöhemmillä tukikierroksilla tarkasteltavaa tukikautta onkin pidennetty. Tuen myöntöprosessin aikana Valtiokonttoria on toimeenpanijana ohjannut tukimuotoa koskeva lainsäädäntö. Valtiokonttorin on näin ollen tullut arvioida tukea hakeneen yrityksen tukikelpoisuutta laissa säädettyjen kriteerien mukaisesti määrätyn tukikauden viitekehyksessä. Näin ollen Valtiokonttorin ei ole käytännössä ollut mahdollista arvioida yritysten oikeutta tukeen tarveharkintaperusteisesti, sikäli kun tukea hakenut yritys muutoin on täyttänyt laissa säädetyn kriteeristön.

Uuden tukimekanismin verrattain nopean käyttöönoton mahdollisti Valtiokonttorin kokemusten mukaan tiivis yhteistyö vastuuministeriön ja lain toimeenpanijan välillä. Sekä lainsäädännön että toimeenpanoprosessin valmistelussa hyödynnettiin Valtiokonttorin kokemusta korvaustoiminnan järjestämisestä. Valtiokonttorilla jo ennestään käytössä ollutta korvausjärjestelmää hyödynnettiin tuen käsittelyprosessissa. Myös kustannustukilainsäädäntöä kehitettiinkin alusta alkaen sekä asiakkaan että toimeenpanijan tarve huomioiden varmistaen näin tuen nopea maksatus. Valtiokonttorin organisaatiossa olemassa ollutta kykyä ylläpitää korvaustoimintaan liittyviä toimintoja hyödynnettiin muun muassa nopealla aikataululla suoritetuissa henkilöstörekrytoinneissa ja rekrytoitujen henkilöiden perehdytysprosessissa. Myös toimeenpanoprosessia kehitettiin yhteistyössä asiakkaiden ja sidosryhmien kanssa. Sujuvan toimeenpanoprosessin mahdollistavaa kokemusta uudessa ja ennakoimattomassa tilanteessa kerättiin prosessin alkuvaiheessa muun muassa Business Finlandin, ELY-keskusten ja KEHA-keskuksen kanssa käydyillä keskusteluilla. Kiireisestä aikataulusta huolimatta Valtiokonttorilla oli kertomuksessa mainittuihin häiriötukiin ja näiden myöntäjiin nähden enemmän aikaa orientoitua tukiprosessin toimeenpanoon. Valtiokonttori katsoo tämän olleen ensiarvoisen tärkeää ottaen huomioon, ettei Valtiokonttorilla ollut myöskään aiempaa kokemusta yritystukiin liittyvästä tukiprosessista.

Tarkastuskertomuksessa esitetyt tarkastusviraston kannanotot ja suositukset:

Valtiontalouden tarkastusviraston tarkastuskertomuksessa 13/2021 käsitellään koronapandemian johdosta myönnettyjä suoria yritystukia niiden kohdentumisen ja hallinnoinnin näkökulmasta epidemian alkuvaiheessa. Valtiokonttori pitää tarkastuskertomuksessa esiin nostettua havaintoa ja suositusta tukimuotoon liittyvän ohjeistuksen selkeyden tarpeesta merkittävänä. Ohjeistuksen selkeys varmentaa osaltaan hakijoiden yhdenvertaisuutta tuen toimeenpanoprosessissa ja mahdollistaa toisaalta tuen hakijoiden kiinnittävän huomiota tukihakemuksissaan erityisesti

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/fi/document-check/84a23cb7-8d6e-49dd-a9dc-2860c35e695a
VISMA Sign
www.vismasign.com

harkinnanvaraisten elementtien osalta tuen myöntämisen kannalta merkityksellisiin tekijöihin. Selkeällä ohjeistuksella on myös tuen hakijajoukon odotustenhallinnan näkökulmasta merkittävä vaikutus. Valtiokonttori on tehnyt yhteistyötä keskeisten yritysjärjestöjen, kuten Elinkeinoelämän keskusliiton ja Suomen yrittäjien kanssa kustannustukiprosessin alusta alkaen. Valtiokonttorin kokemusten mukaan yhteistyö on osaltaan vaikuttanut tukimuotoa koskevan ohjeistuksen tehokkaaseen välittymiseen yritykselle. Sidosryhmäyhteistyön kautta on toisaalta kerätty myös arvokasta palautetta kustannustuen myöhempien kierrosten tukikriteerien kehittämiseksi.

Tarkastuksessa tehtyjen havaintojen perusteella tarkastusvirasto suositti, että Valtiokonttori terävöittää hakijan esittämien tietojen todentamista tukikäsittelyssään. Kustannustuen toimeenpanossa korostui erityisesti sen alkuvaiheessa toimeenpanon sujuvuus ja tukien nopea maksatus akuutin koronapandemian vaikutusten lieventämiseksi. Tukipäätökset perustuivat sekä hakemuksessa ilmoitettuihin että viranomaisilta saatuihin tietoihin. Verohallinnolta saadut tiedot muun muassa yrityksen verotukseen liittyvistä ilmoituspuutteista sekä mahdollisesta verovelasta muodostivat esteen kustannustuen myöntämiselle. Myös tarkastuskertomuksessa suositeltu Verohallinnon harmaan talouden yksikön laatima velvoitteidenhoitoselvitys pitää sisällään osaltaan mainittuja yrityksen taloudelliseen tilaan liittyviä tietoja. Selvitys mahdollistaisi Valtiokonttorinkin käsityksen mukaan yritysten tilan kattavamman todentamisen ja olisi osaltaan näin varmistamassa julkisen tuen tarkoituksenmukaista kohdentumista yrityksille, joiden toiminnan voidaan uskoa jatkuvan vastaisuudessakin. Selvityksen tarkastelu yrityskohtaisesti olisi Valtiokonttorin käsityksen mukaan toisaalta hidastanut kattavasti automatisoitua tukiprosessia, joka olisi luonut haasteen erityisesti pandemian alkuvaiheessa tavoiteltuun tuen nopeaan maksatusprosessiin.

Tukihakemuksella esitettyjen tietojen varmentamiseksi Valtiokonttori suorittaa myös yrityksiin kohdistuvaa jälkikäteistä tarkastustoimintaa. Yritysten esittämien tietojen paikkansa pitävyyttä on todennettu kustannustukikierrosten jälkeisillä pistokoe -tyyppisillä tarkastustoimilla. Sekä Valtiokonttorin sisäisiä että ulkoisia yrityksiin kohdistuvia riskienhallintaprosesseja on kehitetty kustannustukikierrosten aikana edelleen. Valtiokonttori valvoo myös Euroopan komission hyväksymiin tilapäisiin valtiontukipuitteisiin liittyvää tuen yritys ja yrityskonsernikohtaista enimmäismäärää, jonka merkitys on korostunut useiden kustannustukikierrosten seurattua kustannustuen ensimmäistä tukikierrosta. Tarvittaessa Valtiokonttori suorittaa myös päällekkäisten tukien yhteensovittamisia ja takaisinperintöjä. Näin ollen myönnettyihin tukiin ja tuen hakijoihin kohdistuu useita jälkikäteisiä tarkastustoimenpiteitä, joilla osaltaan varmennetaan tuen tarkoituksenmukaista kohdentumista tukikriteerit täyttäville yrityksille.

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/fi/document-check/84a23cb7-8d6e-49dd-a9dc-2860c35e695a
VISMA Sign
www.vismasign.com

10.11.2021

Lopuksi:

Kuten Valtiontalouden tarkastusviraston vuosikertomuksessa tuodaan esille, kustannustukilakiin tehdyt lukuisat muutokset varmistivat, että tuki suuntautuu paremmin niille yrityksille, joiden liiketoiminta on kärsinyt merkittävästi koronaepidemian vuoksi. Paitsi itse tuen perusteena oleva lainsäädäntö, niin myös toimeenpanoprosessi Valtiokonttorissa on ollut jatkuvan kehityksen kohteena. Asiakas- ja sidosryhmäyhteistyöllä on kerätty palautetta kustannustuen myöhempien kierrosten tukikriteerien kehittämiseksi. Tämän seurauksena esimerkiksi pienyrittäjien ja uusien yritysten aseman voidaan katsoa parantuneen. Tukikriteerien kehittämisellä on toisaalta pyritty myös entisestään lisäämään suoraan viranomaistietoihin pohjautuvien tuen määräytymisperusteiden saatavuutta ja vaikuttamaan siten määräytymisperusteina käytettävien tietojen luotettavuuteen. Taloustilanteen parantuessa tukikriteerejä ja tukimuotoja on suunnattu vahvemmin pandemiasta ja sen hallintaan liittyvistä rajoitustoimenpiteistä edelleen kärsiville toimialoille soveltuviksi. Kriteerien täsmennysten myötä tukea ohjataan aiempaa tehokkaammin koronapandemiasta pitkäaikaisesti kärsineille toimialoille ja yrityksille.

Valtiokonttori kiinnittää huomiota kustannustukiprosessin aikana kertyneiden kokemusten ja hyväksi havaittujen toimeenpanomenetelmien dokumentointiin ja jälkikäteiseen raportointiin. Näin varmistetaan tarkastusviraston suositusten mukainen valmius käynnistää kustannustukityyppinen tukimekanismi myös mahdollisissa tulevissa kriiseissä.

Toimialajohtaja Jyri Tapper

Palvelujohtaja Mari Selviranta

Valtiokonttori
Statskontoret
State Treasury

Sörnäisten rantatie 13, Helsinki, PL 14, 00054 VALTIOKONTTORI
Puh. 0295 50 2000, Faksi 0295 50 3333, www.valtiokonttori.fi

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/fi/document-check/84a23cb7-8d6e-49dd-a9dc-2860c35e695a
VISMA Sign
www.vismasign.com

SIGNATURES **ALLEKIRJOITUKSET** **UNDERSKRIFTER** **SIGNATURER** **UNDERSKRIFTER**

This documents contains 4 pages before this page
Tämä asiakirja sisältää 4 sivua ennen tätä sivua
Detta dokument innehåller 4 sidor före denna sida
Dokumentet inneholder 4 sider før denne siden
Dette dokument indeholder 4 sider før denne side

MARI JOHANNA SELVIRANTA
ffb0b94f-c182-4cac-b3d4-25e0b1dc0ef5 - 2021-11-09 14:45:46 UTC +02:00
BankID / MobileID - 52f7940c-e44c-49a8-a97f-ffc211eb51b2 - FI

JYRI TAPPER
b1d054e9-d3ec-49f5-bfa0-b4eff2184cf5 - 2021-11-10 09:42:20 UTC +02:00
BankID / MobileID - 6ea1f0d6-7217-423a-8ed2-fa983df85e37 - FI

authority to sign	asemavaltuutus	ställningsfullmakt	autoritet til å signere	myndighed til at underskrive
representative	nimenkirjoitusoikeus	firmateckningsrätt	representant	repræsentant
custodial	huoltaja/edunvalvoja	förvaltare	foresatte/verge	frihedsberøvende

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/fi/document-check/84a23cb7-8d6e-49dd-a9dc-2860c35e695a
VISMA Sign
www.vismasign.com